

**Ronde-tafel
gesprek
over de pers**

HOE WORDT EEN REDAKTIE ONAFHANKELIJK ?

Zoals ook verleden jaar, nodigde de redactie van "De Rode Vaan" dit jaar op haar persfeest enkele kollega's uit, om samen met hen over de gemeenschappelijke problemen van de perswereld in Vlaanderen van gedachten te wisselen.

Ook dit jaar namen Johan Struye, Mark Platel, Bob Van de Voorde, Fanny Boesmans, Rita Mulier, Lode De Pooter, Willy Courteaux en Jef Turf ten individuen titel aan dit gesprek deel, onder het modererend oog van Jan Mestdagh. Gezamenlijk namen zij het artikel van Johan Struye onder de loep dat in "Knack" verscheen (1) Artikel dat een nieuw plan voor de pers ontplooidde, en meer bepaald in een richting die aan journalisten van dag- en weekbladen meer onafhankelijkheid t.o.v. hun patrons zou waarborgen.

Jan Mestdagh, die de deelnemers in naam van "De Rode Vaan" welkom heette, viel meteen met de deur in huis :

De pers kan beschouwd worden als een geestelijk produkt enerzijds, als een commerciële produkt anderzijds. Meteen is ook gebleken dat journalisten eigenlijk maar koopwaar zijn die kunnen verkocht worden en de laan uitgestuurd, zonder dat zij dat zelf weten. De vraag stelt zich dus : kunnen de journalisten zich daartegen teweer stellen? En dan zijn er onmiddellijk een aantal andere vragen die zich stellen inzake beroepsorganisaties, de journalistenvakbonden, de onderlinge solidariteit tussen de journalisten en de solidariteit van journalisten met technisch personeel, enzovoort. Nu zal het wel geen toeval zijn dat Johan Struye deze week in zijn weekblad een artikel gepubliceerd heeft waarin hij een oplossing suggereerde voor het probleem van de bijstand aan de pers. Misschien zou hij, als niemand er bezwaar tegen heeft, een uiteenzetting daarover kunnen geven, dan kunnen ade anderen meteen hierop inspelen.

J.Struye : Ik heb inderdaad - de datum van dit gesprek indachtig - mij gehaast een plan te publiceren dat voornamelijk steunde op een oude idee die door de afgevaardigden van de Beroepsunie van de Belgische Pers naar voor was gebracht, toen zij paritair geraadpleegd werden op het ogenblik dat de eerste checks van de rechtstreekse staatssteun afkwamen - dat moet nu zo'n drie jaar geleden geweest zijn.

Die problematiek is natuurlijk in een versnelling geraakt door de gebeurtenis-

sen met o.m. "De Standaard". Zonder dat mijn gedachten goed geordend waren, en ook met de idee om er vandaag over te praten met andere mensen, heb ik mij dus gehaast deze idee uit te schrijven.

Het is een vuig, reformistisch plan natuurlijk. Bij elke paragraaf, elk voorstel, elke gedachtengang, staat de haalbaarheid in de gegeven machtsverhoudingen voor ogen. Ik kan het plan zeer kort samenvatten. De grote idee is - en ik geloof dat wij daar vorig jaar ook over gesproken hebben - : moet de overheid de opiniewaaijer, het plurale aanbod van opinies, van bladen, subsidiëren. Ik geloof dat wij toen allemaal vonden dat daar iets voor te zeggen was. Dat het niet minder vies is van de gemeenschap geld te krijgen dan van de reklame, en dat het eerste zelfs verkieslijker is. Dat was in ieder geval mijn standpunt. Als de pers een instituut is van algemeen belang, moet ze dan geholpen worden?

Wij doen dat al in België, maar het is hulp die nu rechtstreeks in de handen komt van de bedrijven. Onder het mom, en zelfs als officiële reden, dat zij dit doen om de persvrijheid te vrijwaren. Wij stellen voor : subsidieer niet de bedrijven, subsidieer de mensen binnen die bedrijven die het waarmaken, dus de journalisten. Met andere woorden : betaal journalistensalarissen. Hoe hebben wij dat dan proberen in te kleden? Wij hebben twee analogieën naar voor gebracht : ten eerste de analogie uiteraard met de B.R.T.-R.T.B. Onze B.R.T.-kollega's - en ik heb het zo uitgedrukt - geven de toon aan wat de kritische, onafhankelijke, waardige uitoefening van hun ambt betreft. Zij zijn lastige jongens voor de regeringsleiders; zo worden zij tenminste ervaren. En dit lijkt mij een zekere garantie te zijn voor het principe zelf. En de tweede analogie qua organisatie is het vrij onderwijs. Het treft dat bij de vier grondwettelijke vrijheden de vrijheid van onderwijs staat naast de vrijheid van pers, terwijl de vrijheid van onderwijs in de praktijk wordt georganiseerd via het systeem van inrichtende machten, die nochtans meer dan 90 % van alle kosten terugbetaald krijgen via geld van de gemeenschap; die zich zelfs niets moeten aantrekken van de salariering van hun personeel.

En vermits een nationalisering van de pers moeilijk haalbaar is in de gegeven omstandigheden, stel ik voor dat de persbedrijven zich opwerpen als inrichtende machten. Waarin dan de journalisten niet door de inrichtende machten betaald worden, alhoewel hun arbeidsverhouding kontraktueel vastgelegd moet worden met die inrichtende macht, zoals het nu ook is met de scholen, maar dat zij rechtstreeks door de schatkist zouden betaald worden.

Ik zag meteen een aantal voordelen. Ten eerste, de mogelijkheid om een statuut te hebben, en het treft dat het statuut van de leerkrachten van het vrij onderwijs één van de discussie-items is van het politieke leven van de dag. Laten wij ook gaan werken aan een statuut van journalist. Precies omdat dat mogelijk zal zijn als het rijk zijn salaris betaalt, en dat dit statuut een uitgewerkte

kode kan bevatten wat betreft zijn onafhankelijkheid in rechten en plichten t.o.v. zijn inrichtende macht.

Een ander, zeer groot voordeel, leek mij te zijn : de fatsoenering van het beroep, en wel in die zin dat de moeilijke en zeer delikate kwestie van de toegang tot het beroep dan meteen geregeld is. Wanneer het rijk de salarissen van de journalisten gaat betalen, kan ons vak dezelfde weg opgaan als het leraarsvak nu 20 jaar geleden - daar heeft zich toen ook een fatsoenering voorgedaan qua getuigschriften, diploma's, vereisten, enz... Voor de jaren vijftig werd in het vrij onderwijs onderricht gegeven door mensen, die daarom niet onbekwaam waren, maar die in feite niet voldeden aan de nodige voorwaarden. Die toestand werd stilaan gewijzigd, met de nodige overgangsjaren, en is nu in orde aan het komen. En in mijn artikel heb ik meteen één hangende kwestie opgeworpen, die de Beroepsunie ook voortdurend stelt, nl. die van het beroepsgeheim. Er zijn feiten geweest van invallen van de rijkswacht bij kollega's-fotografen. Ik denk dat het beroepsgeheim gemakkelijker toegekend zal worden indien die mensen semi-ambtenaren worden, die een statuut krijgen, die een zekere deontologie moeten eerbiedigen, die gaan leven met een kode die hen enigszins onttrekt aan de aléas van de privé-ekonomie.

Wat zou de overheid, of te op te richten administratie van de pers, gaan subsidiëren? De inrichtende machten zouden een pakket salarissen krijgen in die zin : één politiek redakteur, één ekonomische, één sociale, één kulturele, één wetenschappelijke, enz..., zodat het gewoonterechtelijk gegroeid karakter van het blad en zijn rubrieken ook op die manier een steun krijgt. En wij ons niet meer zullen bevinden voor toestanden zoals bv. de kurator van het fal liet van De Smaele, die de 18 miljoen rechtstreekse subsidie van de overheid niet meer terugvindt; 18 miljoen die evengoed in het reisbureau kunnen gegaan zijn, als in benzine voor de Jaguars van mijnheer De Smaele.

Rechtstreekse toerichting van de steun, van de inspanning van de gemeenschap, naar de uitvoerders van het beroep is dus meer aangewezen.

Ik meen dat ik hiermee een korte schets heb gegeven van mijn idee, en ik wou in de eerste plaats jullie gedacht hierover vragen.

W.Courteaux : Het plan van Johan Struye houdt in feite in, dat een gedeelte van de macht uit handen genomen wordt van de krantendirekteurs. Nu geloof ik niet dat de drie grote politieke partijen graag zouden zien dat een gedeelte van die macht uit hun handen wordt genomen, want precies de macht van de krantendirekteurs garandeert de volgzzaamheid van de redakties ten opzichte van hun politieke partijen, waar zij hetzij direkt, hetzij indirekt, aan vastgebonden zijn. Ik betwijfel dus de politieke haalbaarheid van de idee.

Een bezwaar zou kunnen zijn, dat men op die manier precies die pers gaat steunen die het sterkst gebonden is aan die politieke partijen. Aangezien op dit ogenblik vooral de ongebonden pers voornamelijk in de kleinere weekbladpers zit, vaak in bladen die men bijna marginaal mag noemen als men hun oplagecijfer ziet, zou het doorvoeren van een dergelijk systeem in feite een versterking betekenen van de partijgebonden pers en automatisch een verzwakking van wat daarbuiten ligt. Een verzwakking van die pers die de politieke partijen bij voorkeur net niet willen steunen, en die ze liever zouden zien verdwijnen.

J.Struye : Dat heb ik zelf heel goed gevoeld, vooral het eerste bezwaar. Het is een poging om de inhoud van de kranten via de mensen die deze kranten maken, te onttrekken aan de commerciële ondernemer. Willy Courteaux zegt direct dat deze hier bezwaar tegen zal hebben. Ik meen echter dat, spekulerende op de impasse waarin sommige van de uitgevers terechtgekomen zijn, en voornamelijk dan door slecht management, er een mogelijkheid ligt om een slag binnen te halen. De uitgevers zouden ontlast worden van de $\pm$ anderhalf miljard salaris en loonlast voor de hele pers, als men alleen al de erkende journalisten in België rekent. Maar zij zouden de macht over de inhoud moeten prijsgeven, in die zin dat hun journalisten voor hen iets onvatbaars worden. Nu moet ik even verduidelijken. Ik veronderstelde meteen dat, de analogie met het vrij onderwijs doortrekkende, dit voor de journalist een zeker engagement veronderstelt. Ik neem het voorbeeld van de kollega's van De Standaard, die het op een bepaald ogenblik nodig geoordeeld hebben om op hun voorpagina te zeggen dat zij het principe van de vrije economie deelden - en dat in de moeilijke dagen. Dit engagement kan spelen in hun verhouding tot de inrichtende macht. Er kan in hun kontrakt gezet worden : ons blad is bedoeld als promotie voor de vrije onderneming, of : wij staan op het punt van het katholiek geloof, of nog : wij zijn militant vrijzinnig. In zijn interpretatie van zijn morele, etische verplichting, kan hij als rijksbetaald semi-ambtenaar zijn interpretatie gaan ophouden, ook als die afwijkt van die van zijn baas. Zoals dat nu ook al gebeurt, wat trouwens aan de basis ligt van nogal wat conflicten.

Het tweede bezwaar over wat ik niet direct de marginale, maar eerder de andere pers zou noemen, is volgens mij de grootste moeilijkheid. Wij zitten met een groot probleem en wij proberen het op te lossen, maar gaan wij dan niet voor eeuwig en altijd op een bureaucratische manier een soort publikatie, een vorm, een formule van publiceren klicheren, zodat afwijkende vormen buiten de subsidiëring zouden vallen. Ik meen dat dit bezwaar kan tegen gegaan worden door de normen die men stelt, soepel te houden, zodat zij altijd kunnen veranderen.

Dat heb ik er in mijn stuk niet bijgesleurd, om de argeloze lezer niet te zeer te vermoeien.

Ik denk ook aan een ander punt dat de Beroepsunie heeft opgeworpen, nl. dat van de Persraad. Ik ben hier niet gemandateerd namens de Beroepsunie, maar ondertussen ben ik wel bestuurslid geworden, en heb ik daar interessante ideeën en discussies naar boven weten komen.

Men gaat dus een zeker jobprofiel van de journalist eventueel betalen, op die manier gaat men ook de kranten stroomlijnen, in de zin zoals wij ons voorstellen wat een krant is. Maar wie gaat dat moeten doen? Een onvermijdelijk paritair samengestelde commissie. Maar dat moet een permanent zetelende en soepele persraad worden, waarin representatieve mensen uit het vak zetelen, en niet meer de uitgevers. En die moet de wetgever kunnen inspireren en de mores uitoefenen. Wij kunnen ons daar richten naar het britse voorbeeld.

R.Mulier : Uw vergelijking met het vrij onderwijs stelt mij niet helemaal gerust. Het is duidelijk dat dit ook bevestigend werkt voor de binnenlopende tendenzen en dat je in de grond een soort vervanging krijgt van de uitgevers, weliswaar met andere motieven, maar waar toch de motieven van de uitgever verder zullen blijven spelen. Bekijk het vrij onderwijs : daar is de inrichtende macht een stuk aan banden gelegd qua diploma's, erkenning van de lesgevers, enzovoort. Waar jij dus spreekt van een stroomlijning en een waardering van het beroep op een bepaald niveau, zie je evengoed dat er spijts vakbekwaamheid, spijts diploma's, een aantal criteria gehandhaafd blijven om mensen eruit te werken. De persraad zou inderdaad wel iets anders kunnen zijn, dat ligt er naast. Ik meen dat heel het probleem van de pers er juist in bestaat om een tegenmacht te kunnen maken, maar dat is het moeilijkste natuurlijk.

M.Platel : Ik geloof dat tegenmacht hier inderdaad het juiste woord is. Hoe men het ook draait of keert, zelfs als men de journalisten vanuit de staat gaat subsidiëren, verschuift men uiteindelijk maar een beetje het probleem. Maar voortredenerend stel ik mij de vraag : stel dat dit systeem zou bestaan hebben en dat de 120 mensen van De Standaard door de staat betaalde journalisten waren geweest in het imperium van mijnheer De Smaele, dan waren zij uiteindelijk ook de dupe van de historie geworden. Ik pleit inderdaad ook wel voor het systeem dat Johan Struye voorstelt omdat men dan zeker weet waar het geld naartoe gaat, iets wat we nu niet weten. Het is gewoon 300 miljoen waar niemand van weet wat ermee gedaan wordt. Maar het probleem zit volgens mij veel dieper. Wij staan uiteindelijk altijd tegenover een economisch produkt,

en daarvoor heeft men in ons systeem nog altijd het geld nodig. Of ge nu de mensen subsidieert of niet, dat verandert daar niet veel aan.

J.Struye : Ik heb vrijwillig niet gedacht aan dat aspekt van het probleem. Ik heb eerst gesteld in mijn stuk, - en wij kennen dat probleem - dat de krant een kommercieel produkt is zoals een ander, maar een kommercieel produkt waarvan men traditioneel nogal een grote verwachting heeft. Het heeft nl. een inhoud. En die inhoud is de uitoefening van één van onze vier grondwettelijke rechten. En de katastrofes en fallieten uit de jongste tien jaar hebben telkens bij ons wrevel gewekt, omdat de uitoefening van de persvrijheid zo afhankelijk was van een verloop van een kommerciële sektor. En bovendien was er die ontzaglijke belangenbeïnvloeding, en dat heb ik ook even aangeraakt. Meer en meer zijn krantenondernemers geen persondernemers meer. Wij, als journalisten, worden meer en meer een onderdeel van het reclamebedrijf, of van een groep die heel andere dingen produceert - een worstjesfabriek, of een staaltrust, die een personderneming aan zijn pakket toevoegt.

M.Platel : Hierop inpikkende stil ik mij volgende vraag : wij staan voor de toch ietwat gekke situatie dat de persondernemers geld nodig hebben, in moeilijkheden verkeren. Nu is het zeer frappant dat dit de enige sektor is waar men geld wil geven zonder vragen te stellen. Als die persondernemers inderdaad geld nodig hebben, dan is het toch de gevende partij - in dit geval de gemeenschap - die kan zeggen : jamaar, jullie hebben bewezen dat je het niet aankan een krant uit te geven en het bewijs is dat je falliet gaat: Brébart, De Smaele, en al die anderen die verdwijnen of verdwenen zijn. Kan de gemeenschap in dat geval die mensen dat niet zeggen, in plaats van op de knieën te gaan liggen. Daar komt dan inderdaad de politieke binding tussen de partijen en de kranten. Men durft blijkbaar aan dat groepje van 20-25 uitgevers in ons land geen eisen stellen. Dan stel ik een zeer konkrete vraag. Ik zit natuurlijk in een zeer komfortabele positie, maar het valt mij in gesprekken met kollega's van de geschreven pers op hoe weinig men zich bewust is van de macht die uiteindelijk die vullers van die inhoud hebben. Uiteindelijk heeft mijnheer Brébart, of mijnheer Hersant, of gelijk wie die geld heeft, die mensen nodig die dat geld omzetten in een produkt. Hij kan zijn papier in de rotatiepers steken, maar er moet uiteindelijk iets op dat papier staan. En daar komen de journalisten aan bod. En dan stel ik vast dat precies op dat punt de mensen van de geschreven pers blijkbaar onvoldoende bewust zijn van het feit dat zij toch een machtsgroep vormen van het ogenblik dat zij zich in groep gaan opstellen. Nog onlangs heb ik gesprekken gehad met de mensen van La Libre Belgique. Die

waren gestoord toen men zou gezegd hebben dat, ingeval er daar ook moeilijkheden zouden komen, de Beroepsunie, die dan toch geacht wordt het personeel te vertegenwoordigen, mee aan tafel zou gaan zitten.

Dan staat ge in een onmogelijke positie, want die 20 of 25 mensen van La Libre Belgique die daar toevallig in schrijven, wegen natuurlijk niet op tegen Brébart, de Kredietbank en de Bank Lambert. Ik stel mij dus zeer konkreet de vraag : is er voldoende bewustzijn bij de mensen van de geschreven pers van hun funktie, en ten tweede : als de gemeenschap geld wil geven aan de uitgevers van dagbladen, waarom stelt diezelfde gemeenschap aan de uitgevers niet de eis dat zij inderdaad bepaalde wijzigingen in hun sektor aanvaardden.

J.Struye : Mag ik daarop onmiddellijk inpikken? Die machtspositie waar Mark Platel over spreekt, is nog integraal te verwerven, die is er dus nog niet. En ik zet daar toch meteen een vraagteken. De Smaele had 150 journalisten op 1800 werknemers; wij in huis zijn met 20 op ongeveer 250; de journalisten zijn numeriek, maar ook qua betekenis, een nietige groep. Wij kunnen het verschijnen van ons weekblad misschien een week tegenhouden, maar de uitgever hoeft zich slechts in het gebouw waarin wij zitten, te verplaatsen, en hij haalt in de bar een nieuwe redaktie.

Voor elke aktieve journalist zitten er minstens twee pseudo-intellektuelen - om het zo uit te drukken - die menen dat zij het beter kunnen en terstond hun diensten goedkoper zullen aanbieden. En de verambtelijking van het beroep lijkt mij dan een garantie te zijn. U wordt toch ook niet van de ene dag op de andere een uitoefenaar van een eredienst, en als een schooldirekteur zijn leraar Latijn doorstuurt, kan hij er niet meteen één kreeëren, er moet iemand voorhanden zijn.

Dus, als wij het beroep gaan normeren, moeten wij garanties geven, omdat we een hoge eis gaan stellen aan de gemeenschap, nl. : betaal ons rechtstreeks.

W.Courteaux : Maar bijna iedereen die bij ons in de journalistiek zit, is er min of meer toevallig in beland, heeft daar geen voorstudies voor gedaan. Het is eerder een samenloop van toevallige omstandigheden.

M.Platel : Maar het beroep IS genormeerd. Om als beroepsjournalist erkend te worden, moet men voor een kommissie komen. Maar tot mijn verwondering stel ik vast, dat men sinds kort in die kommissie aanvaardt dat de klankman - dus de

persoon die met een bandopnemer rondzeult - en de lichtman, om praktische faciliteiten, ook erkend worden als beroepsjournalist. Voor mijn part mogen die mensen alle kaarten hebben die ze willen, en ik wil mij niet elitair opstellen, in de zin van : die wel en de anderen niet, maar ...

W.Courteaux : Ik weet dat, als wij iemand nodig hebben, het verdraaid moeilijk is iemand te vinden met een minimum bekwaamheid.

R.Mulier : Men krijgt tegenwoordig sollicitatiebrieven bij de vleet, en dat zijn toch potentiële journalisten.

J.Turf : Men heeft daarstraks gezegd : een krant is een produkt. Maar een produkt van een speciaal type. Het is ook een drager van een ideologie, in welke vorm dan ook. En in die vorm heeft het ook een waarde, een prijs. En die waarde daarvan neemt voor het ogenblik enorm toe in de mate dat die ideologie overheersend is, minder gemakkelijk te verdedigen valt en hoe lastiger het wordt om die ideologie te verdedigen, hoe meer waarde de bezitters gaan hechten aan dat medium. Daarom denk ik dat het probleem van de controle van de bezitter op de redactie een zeer ernstig probleem is. En dat het niet zo gemakkelijk zal op te lossen vallen met enige eerder technische kunstgrepen.

Ik houd het meer bij de oriëntatie die Mark Platel geschetst heeft van de noodzaak van de macht van de vereniging van journalisten. Ik ga hier misschien de advocaat van de duivel spelen, maar het is in naam van de persvrijheid dat men een onderscheid moet maken tussen twee soorten kranten of weekbladen. Ten eerste : diegene die uitdrukkelijk partij- of organisatiegebonden zijn, en ik bedoel hiermee kranten die uitdrukkelijk verbonden zijn met een politieke partij of met een vakbond bijvoorbeeld. Ik eis in naam van de persvrijheid het recht op om als kommunistische partij controle te hebben over de krant die ik uitgeef. Een politieke controle. Ik zou het een beperking vinden van de persvrijheid indien enkele journalisten, in de plaats van de 3000 kommunisten in Vlaanderen, zouden beslissen welke de lijn, de politieke oriëntatie moet zijn die in dat blad moet naar voren komen. Ik ga rechtstreeks in tegen een zekere ontwikkeling die zegt : het zijn de journalisten die een voorrang hebben in het bepalen van de inhoud van de krant.

Dat is één type van dag- of weekblad.

Maar er is een ander type, dat van de zogenaamde informatiebladen die niet als dusdanig partijgebonden zijn. Die spelen een rol die kan vergeleken worden met

de rol die de B.R.T. speelt. Men kan een reeks van dag- en weekbladen aanduiden die onder dit tweede type vallen. Zoals De Standaard bijvoorbeeld, die zeker onder de oude direktie weigerde zich als C.V.P.-krant te laten betitelen. In al die kranten die niet de stem zijn van een sociale organisatie, het weze een vakbond, een politieke partij of het Vlaams Economisch Verbond, meen ik dat inderdaad normen moeten vastgelegd worden, dat het daar is dat de beroeps-journalist het recht moet hebben om de inhoud van zijn krant op dezelfde manier te bepalen als bijvoorbeeld een B.R.T.-journalist dat doet op de B.R.T.

B. Van de Voorde : Daar raken wij, geloof ik, de kern van de zaak. Want ik vrees dat met het voorstel van Struye, en met zijn uitgangspunt, de verambtelijking zoals hij het uitdrukt, niet naar de kern van de zaak gaat. Dit wil niet zeggen dat ik tegen het voorstel ben, of niet mee wil zoeken naar een middel om controle te krijgen over die staatsgelden die naar de pers gaan. Maar het lijkt mij dat de kern van de zaak is : het statuut van de redaktie, d.w.z. de normen die vastleggen welke de verhouding is tussen redaktie-direktie. En om het even welk systeem, om het even welke die normen zullen zijn, zal het initiatief inderdaad van de journalisten moeten uitgaan, want de mensen die nu de normen bepalen zullen hun machtspositie niet zomaar uit handen geven. Alles zal afhangen van de machtspositie die de journalisten kunnen verwerven.

En het is jammer te moeten vaststellen dat er voor het ogenblik geen sprake is van een werkelijke vakbond - de Beroepsunie waar de meesten van ons bij aangesloten zijn heeft geen enkele werkelijke macht. Daarvan zijn de uitgevers zeer goed op de hoogte. Wij hebben zelfs geen financiële macht. Wij betalen een jaarlijkse, vrij bescheiden bijdrage, die ons zelfs niet toelaat om ooit, als het er op aan komt, een aktie te voeren. Als we de zaken in een goede richting willen sturen, zal er sprake moeten zijn van een degelijk uitgebouwd machtsapparaat van de kant van de journalisten, en dat veronderstelt een veel grotere solidariteit en een zeer groot bewustzijn.

Dat zijn twee zaken die helaas niet aanwezig zijn; we moeten het zeggen zoals het is. En ik ben zelf wel bestuurslid van de Beroepsunie, maar ik moet toch een kleine korrektie aanbrengen aan haar standpunt, zoals het weergegeven werd. De Beroepsunie stelt namelijk voor dat de pershulp zou gebruikt worden om een beperkt aantal journalisten - nl. 20 - te betalen, omdat 20 journalisten als een minimum beschouwd wordt om een degelijke krant te maken. En dit voorstel, dat heel wat minder ver gaat dan het voorstel van Johan Struye, viel bij de uitgevers niet in slechte aarde.

Maar dan schept men in feite twee soorten journalisten : aan de ene kant die-

genen die betaald worden door hun baas, en de anderen die door de staat zouden betaald worden.

Maar als wij erover akkoord zijn dat het statuut de kern van de zaak is - het statuut dat de redactie t.o.v. de patroon zou hebben - dan zitten wij midden in de discussie die Jef Turf heeft ingezet.

J.Struye : Wij hebben niet de macht om dat statuut te verwerven en ik denk dat het verwerven van een machtspositie als beroepsgroep precies zo moeilijk is indien niet onmogelijk, door het feit dat ons werk ideologisch gekleurd is, inhoud heeft. Als ik bijvoorbeeld een katholiek journalist ben, dan is mijn werkring beperkt. Ik kan mij niet voorstellen dat ik op donderdag bijvoorbeeld, nog editoriaal schrijf in De Standaard en de week daaropvolgend in Het Laatste Nieuws. Ik geef dit maar als voorbeeld.

Wat o.a. deel uitmaakte van de visie van de topjournalisten van De Standaard op de beroepsuitoefening, is precies dat zij NIET solidair zijn met al de anderen. In hun eigen ogen hadden zij niets gemeen met de kollega's van bijv. Volksgazet, en zeker niet met de kollega's van De Rode Vaan, en nog andere kranten.

J.Turf : Omgekeerd is er wel een solidariteit geweest.

J.Struye : Omgekeerd is er inderdaad wel een solidariteit geweest met De Standaard, maar die is niet in goede aarde gevallen.

Verder wou ik inpikken op wat Jef Turf zei, omdat hij enigszins namens de uitgever gesproken heeft. Niet alle uitgevers zijn zomaar drukkersbazen. De Rode Vaan is een typisch militantenblad, een blad dat typisch uitgaat van een partij, die er offers voor over heeft om het blad te kunnen uitgeven. Ik meen dat ook Volksgazet meer een zuiver militantenblad is, meer zelfs dan Vooruit. Daarom heb ik de analogie met het vrij onderwijs getrokken, omdat bijvoorbeeld als de KP een blad uitgeeft, zij dan ook vanzelfsprekend kommunisten zoekt om daarin te schrijven. Maar ik geloof niet dat die mensen in hun beroepsuitoefening 100 % afhankelijk mogen zijn van bijvoorbeeld de stemming van een kongres. En het feit dat een tiers-payant het salaris betaalt moet die journalist met zijn statuut toelaten in de interpretatie van bijvoorbeeld de ideologie die hij onderschreven heeft, sterker te staan tegenover zijn werkgever, om fortuite ongelukken te vermijden. Natuurlijk kan iemand echt van idee veranderen, en

na weken zijn werkgever gaan zeggen : ik ben niet meer de mening toegedaan die wij in ons blad verkondigen, ik ga weg. Maar wat wij nu als voorbeelden hebben dan gebeurt dat niet op die wijze. Er zijn botsingen, en op de één of andere dag verdwijnen er journalisten.

F.Boesmans : Ik ben een beetje bang voor de terminologie die Struye gebruikt. Ik geloof dat de binding tussen bijvoorbeeld een directeur in een bedrijf en een bepaalde journalist in dat bedrijf, veel hechter en nauwer kan zijn dan tussen twee journalisten van uiteenlopende ideologie, precies omdat ik meen dat journalistiek vanuit een engagement, vanuit een maatschappijvisie moet bedreven worden. Dat geldt zowel voor journalisten en directeurs van zgd. "informatiebladen" als voor journalisten en directeurs van politieke of militantenbladen. Van die "solidariteit" onder journalisten verwacht ik dan ook niet veel.

Dat neemt niet weg natuurlijk dat het voorstel van Johan Struye zeer valabel is. Op een bepaald ogenblik moeten wij toch eens gaan beslissen hoe we de bladen blijven steunen, want geen enkel blad kan overleven. Maar de gemeenschap moet bepalen op welke wijze dit zal gebeuren.

Vorig jaar heb ik hier gesproken over het oprichten van een gemeenschappelijke drukkerij, een staatsdrukkerij dus, waarop zou kunnen gedrukt worden door iedereen die dat dan ook maar wou; nu lijkt me dat wel vrij utopisch in de huidige maatschappelijke kontekst.

Laat ik dan ook bij enkele konkrete vragen over Struye's plan blijven. Over bijvoorbeeld het aantal van staatswege te betalen journalisten. Ga je "ambtenaren" krijgen volgens de oplage, of volgens je vertegenwoordiging in het Parlement? Gaat er ergens een grens gesteld worden? En is er dan een verschil in statuut tussen, enerzijds, die "ambtenaren" en anderzijds, diegenen die door de patroon rechtstreeks betaald worden? Wat met de nieuwe publicaties die naar voren komen? Door wie wordt dat allemaal bepaald? Dit zijn enkele losse vragen die ik mij stel.

J.Struye : Wie gaat het voor het zeggen hebben? En daarom hoort meteen de idee - die ik er in mijn stuk niet heb willen bijsleuren - van een persraad bij. Een persraad die voor de wetgever optreedt zoals analoog in andere sectoren de paritaire kommissies.

F.Boesmans : Maar gaan alle journalisten, die aan de normen voldoen, het statuut van semi-ambtenaar krijgen, of ga je ergens een bepaald aantal stellen, zoals die 20 rechtstreeks door de staat betaald, gelijk de Beroepsunie voorstelt? Maar welke 20 dan? En wat met de andere? Je loopt het risico twee soorten journalisten te gaan kreeëren, de intellektuele journalist en de kommerciële journalist.

J.Struye : Als men een nieuwe situatie creëert, heeft men altijd een aanloopperiode. Ik denk dat, moest men ooit met zoiets beginnen, men alle erkende beroepsjournalisten erin moet betrekken, zoals in 1958 met het schoolpakt gans het vrij onderwijs in feite erkend geweest is als van algemeen belang.

Als de op te richten vergadering intelligent werk zou leveren en haar normen en inzichten duidelijk zou gesteld hebben, dan kan een stroomlijning optreden. Het criterium voor het aantal leraars in de scholen is het aantal leerlingen. Voor de pers zal dat, veronderstel ik, de oplage zijn.

W.Courteaux : Ik denk dat dergelijke reglementeringen veel verder moeten gaan. Als men de pers meer onafhankelijk wil, moet men op de een of andere manier een scheiding gaan maken tussen de publikatie van kranten en het economisch imperium, als men ziet dat één en dezelfde firma kranten uitgeeft, ijskasten maakt, reisbureaus heeft... zelfs als die journalisten rechtstreeks door de staat betaald worden, blijft het toch nog altijd economische steun aan dat imperium, want het geld dat die krantendirekteur niet aan zijn journalisten moet uitbetalen, kan hij in zijn ijskasten stoppen, of in zijn reisbureau.

Er moet dus een strikte scheiding geëist worden tussen enerzijds de firma die kranten publiceert, en anderzijds, de ijskasten, de reisagentschappen en alles wat er nog kan bijkomen.

J.Struye : Ik ben blij dat dit gezegd wordt, want ik geloof dat al die discussies over statuut maar doekjes voor het bloeden zijn. Ik geloof dat men de vraag kan stellen : gaat de pers de weg op van de koolmijnen? Het gaat slechter en slechter, en gaan wij daar als gemeenschap geld blijven in steken, zonder goed te weten waar we naartoe gaan. Oude koolmijnbazen hebben daar ook prachtige dingen mee gekocht, met die staatssteun, maar voor het eigenbelang, niet voor de gemeenschap.

Ik herhaal wat ik daarstraks reeds gezegd heb : ik geloof dat men moet proberen - en vandaar ook mijn vraag voor een machtspositie - niet om de journalist op een verhoog te zetten, maar om een bewustzijn van een groep te scheppen die een bepaalde opdracht heeft in de gemeenschap. Ik geloof dat die groep er op één of andere manier moet toe komen de andere partij, in casu de patroons, aan tafel te krijgen om een gesprek op gang te brengen aangaande de structuur van onze ondernemingen, om in de grond te gaan naar de vraag : als inderdaad, zoals men pleegt te zeggen, de onderneming iets speciaals is, dan moet zij ook aksepteren, gezien haar moeilijke positie, dat zij een ander ondernemingssysteem aanvaardt. Dat, als zij beroep doet op het geld van de gemeenschap, zij daar ook de konsekwenties van aanvaardt. Want totnogtoe is het eenzijdig : de gemeenschap geeft geld, om debrede waaier van de opinies te waarborgen, maar als morgen Het Belang van Limburg verdwijnt zal dat mij een zorg zijn. Ik pleit voor een beter inzicht in die groep van 1300 à 1400 erkende beroepsjournalisten, niet als een elitaire groep, maar als een groep die een wezenlijk onderdeel is van het economisch produkt dat een dagblad is, namelijk het tegengewicht, het intellektuele produkt. Men moet de uitgevers dwingen aan de tafel te gaan zitten, en te zeggen : akkoord, jullie willen geld, maar dan moeten jullie ook met ons praten, want zonder ons kunt ge geen krant vullen, en wij als journalist, kunnen aan de andere kant geen krant vullen zonder u. Wij hebben elkaar nodig.

R.Mulier : Ik denk dat wij eigenlijk nog een derde partij vergeten, die hier vandaag niet aan bod is gekomen, en dat is de lezer.

Als ik daarstraks sprak over tegenmacht, dan zag ik het niet zozeer korporatistisch, niet zozeer de journalisten als groep die een tegenmacht moeten zijn. Als er een tegenmacht moet zijn, dan is die eigenlijk de lezer, die recht heeft op informatie, en waar de journalist een stuk service, techniciteit en deskundigheid moet geven. Daarom ben ik akkoord met een persraad, maar wie moet daarin? Alleen journalisten? Of ook vertegenwoordigers van de lezers, zodat je ook kunt gekontroleerd worden door hen. Die kunnen dan zeggen : die man trekt op niets, biedt niet wat ik nodig heb. Je hebt ook nog de volksvertegenwoordiging, maar ook zij zijn macht en tegen de volksvertegenwoordiging heb je een tegenmacht nodig. Tegenover de ekonomie, maar ook tegenover de politieke macht heb je tegenmacht nodig, voor de informatieduiding, want de politieke macht heeft er belang bij om informatie te hanteren. En dan is mijn vraag : hoe zie je dat in die persraad.

Een andere vraag die daarbij aansluit : we zeggen dat er geen journalistenvakbond bestaat, maar waarom moet er een afzonderlijke vakbond bestaan, als er

al vakbonden zijn. Waarom worden journalisten geen lid van een bestaande vakbond, waar ook lezers inzitten. Daar zou ook de mogelijkheid van een grotere solidariteitsgroep kunnen bestaan, die zich op dit ogenblik niet gerealiseerd heeft. De journalisten lijken een beetje op de dokters : zij willen een eigen groepje hebben, een soort orde maken, en daarin schuilt ook een gevaar. Want dan gaat men opkomen voor het eigenbelang, en niet meer zozeer voor het doel.

W.Courteaux : Er is een verschil tussen de doktersgroep, waarin de zieken ook niets te zeggen hebben, en de journalistengroep, waar de lezers wel een zekere macht vormen. Zij hebben namelijk de macht om het blad niet meer te kopen.

R.Mulier : Bij de dokters speelt het principe van de vrije markt niet in die mate. Maar dat is niet hetzelfde voor de kranten - zij zijn gebonden aan de economie.

J.Struye : De hele gemeenschap straft toch een aantal bladen af door hen niet meer te lezen, zodat die in moeilijkheden komen. Dat is één element. Wat niet belet dat via de onrechtstreekse steun, die al lang bestaat en die in de miljarden loopt, en via de 300 miljoen rechtstreekse steun - en dat bedrag gaat altijd maar uitzwellen - de niet-krantenlezer fiscaal mee betaalt. Zoals met veel dienstenverlenende sectoren gebeurt; denk maar aan de gezondheidszorg, Ik geloof niet dat men moet terugkomen op dat systeem.

Maar ik wil de discussie opzettelijk verschromen, omdat mijn uitgangspunt is: binnen enkele maanden wordt weer een bedrag uitbetaald, waarvoor alle belgen in hun zak getast worden, en dat geld gaat naar de nu nog chaotisch aandoende, wankelende vergaderingen van 3-4 uitgevers. En als dat bedrag betaald wordt om goede lectuur te hebben, dan lijkt het mij zinnig dat de gemeenschap die, om iets te noemen, ook balletdansers betaalt en bedienaars van erediensten, allemaal zorgenverstrekkende of dienstenverlenende mensen, nu ook eens rechtstreeks haar nieuwsverzorgers betaalt. En daarom die verambtelijking.

M.Platel : Blijft natuurlijk de vraag of met uw verambtelijking de kwaliteit gaat verbeteren. Het ene is niet inherent aan het andere. Het is niet omdat de mensen niet meer betaald worden door die patroon, maar door een andere, dat ze daarom andere of betere kwaliteit zullen leveren. Laat mij het zo stellen : als de mensen betaald worden door de staat, gaan we niet noodzakelijk een betere pers krijgen.

J.Struye : Ik heb de analogie met de B.R.T. opgeworpen, want het feit dat de B.R.T.-mensen ambtenaren zijn, schijnt niet te beletten dat het toch de beste redaktie is. En dat de hetze van een Manu Ruys bijvoorbeeld daar op neerkomt dat zij aanvoelen dat het persfeit van de dag "Aktueel" is en niet het hoofdartikel van Het Laatste Nieuws of De Standaard. En de geschreven pers profiteert op dit moment nog altijd van een soort inbeelding, omdat de studies van Prof.De Wachter heel duidelijk laten aanvoelen : hoe komt de politiek op de mens af? Via het televisienieuws, en niet via Leo Verbist of Leo Siaens. Ik laat De Rode Vaan hier even buiten, omdat het misschien door sterker gemotiveerde mensen gelezen wordt. Maar wij zijn een 19de eeus medium, dat onder-tussen voorbijgestoken is door een ander. En daarom ben ik 100 % tegen priva-tisering, omdat wij historisch gewoon met een compleet verambtelijkt omroep-bestel zitten.

L.De Pooter : Hoe verleidelijk het voorstel van Johan Struye ook kan zijn voor De Rode Vaan, - een redaktie met 20 staatsambtenaren, met 20 bezoldigde journalisten, wanneer wij nu amper over een derde van deze effectieven be-schikken - toch ben ik er niet direkt wild over. Wij zouden natuurlijk niets liever wensen dan te kunnen werken in betere voorwaarden, dan onze journalis-tieke arbeid te vervolmaken, maar gaat ons daartoe wel de kans gegeven worden langs die voorgestelde officiële weg? Wie al zou er niet komen aandragen met het recht om een blad van deze of gene tendens, van deze of gene belangen-groep uit te geven met van staatswege bezoldigde journalisten. Men kan daar-omtrent natuurlijk allerlei voorwaarden uitwerken, maar in de praktijk dreigt dit zulk een soep te worden dat ik de zaak vooralsnog niet voor mekaar zie komen.

Daarom denk ik dat men eerder zou dienen in te grijpen in de werking van de bestaande persorganen. Niet om deze te censureren, niet om de journalisten aan banden te leggen, maar wel om na te gaan in hoeverre deze ondernemingen zuivere persbedrijven zijn. Ik zou de term "ontvetting" in dit verband durven gebruiken. Daarmee bedoel ik dan, dat men er zou moeten over waken dat de kranten en weekbladen zich in de eerste plaats met nieuwsgaring en nieuws-verspreiding bezighouden, dat zij een ware rol van openbaar nut vervullen en dat zij niet een winstobject zijn.

Nu zijn er heel wat uitgevers die zich met allerlei nevenactiviteiten in-laten, die heel veel personeel in dienst hebben om aankondigingen op te ne-men, om folders te verdelen, om allerlei promotiekampagnes op touw te zetten. En dat zijn dan nog wat men direkte nevenactiviteiten van het persbedrijf zou kunnen noemen.

Maar een heel stel houden zich bovendien met andere branches bezig : uitgeven van boeken, organiseren van reizen, verkopen van platen, enz. Ook in deze sectoren beleggen zij heel wat gelden die voor de pers bedoeld zijn. Zij spekuleren met hun betoelaging naargelang zij het interessant vinden. Wanneer er dan één of andere economische diepgang komt, geraken deze takken plots in de rode cijfers, dan dient er op de meest spekulatieve manier gegoocheld te worden om het hoofd boven water te houden, dan komt het tot sensationele ineenstortingen van bepaalde "imperia".

Op De Rode Vaan kent men zeker financiële moeilijkheden, maar deze kunnen nooit zulke afmetingen aannemen, omdat wij ons niet te buiten gaan aan allerlei bokkesprongen in andere domeinen. Voor zover ik weet toch. De staatsgelden die in de kranten dienen gestoken te worden, zijn dan ook niet zo fenomenaal wanneer men zich in het dagblad- of weekbladbedrijf enkel bij het maken van kranten moest beperken.

Nu evenwel gaat er heel wat verloren aan sommen in de onderlinge concurrentiestrijd. Wanneer de ene krant een grote wielerkoers organiseert, moet de andere dit ook doen. Wanneer de ene een filmpremière geeft, voelt de andere zich daar ook toe verplicht. Dit alles vraagt geld, waarvan men niet weet of het wel zal teruggewonnen worden door een hogere verkoop. Tenandere, is deze nog mogelijk in de periode van steeds stijgende prijzen en achterblijvende lonen? Aan krantenpapier kan de lezer niet meer uitgeven dan hij bezit. Hij kan enkel een (betere) keuze doen inzake de "marchandise" die hij zich wenst aan te schaffen.

Tot besluit : beperkingen opleggen aan persbedrijven die nu topzwaar zijn geworden, lijkt mij een meer haalbare oplossing dan het betalen van journalisten door de staat. Het tegenwerken van verspilling, het beter journalistiek aanwenden van de gegeven toelagen schijnt mij nuttiger dan het aanwerven van staatsambtenaren in ondernemingen die evenzeer in gevaar kunnen komen als nu het geval is, die over kop kunnen gaan ingevolge roekeloze spekulaties van enkele grote bazen die zich tot persmagnaten willen opwerken op de rug van de journalisten, zettters, opmakers, drukkers, verdelers en lezers.

B. Van de Voorde : Ik kom nog even terug op de tussenkomst van Jef Turf, waarin hij voor een partij of een andere organisatie het recht opeist om een blad te maken zoals die organisatie dat wil. Met andere woorden : in dat geval zijn het niet de journalisten die de inhoud van de krant bepalen.

En als u het mij vraagt, moet een organisatie inderdaad dat recht hebben. Of ik dat blad dan ga lezen, is natuurlijk een andere vraag. Dit zal die organisatie verder een zorg zijn, meen ik dan. Maar het brengt ons meteen tot de

problematiek "partijkrant-of-niet". En hier ligt de beslissingsmacht inderdaad bij de organisatie die het blad uitgeeft.

Die organisatie moet namelijk weten wat ze wil. Ofwel een blad uitgeven dat zich alleen richt tot de leden en de simpatizanten en dat dus in de meeste gevallen een zeer beperkte oplage zal halen, ofwel een blad uitgeven dat zich richt tot een zo breed mogelijke kring.

In het eerste geval is de stelling van Jef Turf te verdedigen. In het tweede geval moet eerst en vooral tegemoet gekomen worden aan de wensen van het publiek dat men wil bereiken. Het is bijvoorbeeld zinloos - en op lange termijn onbetaalbaar - een arbeidersblad uit te geven waarin niet te vinden is wat de doorsnee-arbeider in zijn krant wil vinden. Als men een blad wil uitgeven waarin die dingen wél staan, lijkt het mij aangewezen dat de redactie zo onafhankelijk mogelijk kan werken, met dien verstande natuurlijk dat de verantwoordelijken hun beleid moeten kunnen verantwoorden tegenover de uitgevende organisatie.

Dat is de keuze. Iedereen is vrij de richting te kiezen die hij wil, maar wie voor de eerste opteert, moet wel beseffen dat hij het machtig wapen dat de pers is, in handen geeft of laat van de rechterzijde.

R.Mulier : Maar er bestaat wel een graadverschil tussen de afhankelijkheid van de journalisten in een privébedrijf en de afhankelijkheid van de leiding van een partijkrant. Alsdde partij normaal democratisch funktioneert, is daar een controle van het belanghebbend lezerspubliek. De partijvoorzitter wordt verkozen. Een De Smaele in De Standaard bijvoorbeeld, niet.

Tot besluit : Het laatste woord is nog niet geschreven of gezegd over de hier opgeworpen problemen. Integendeel, waar verleden jaar de toekomst van de linkse vooruitstrevende pers centraal stond, en de rol die de staatssteun hierin kon spelen, zien we dat in dit gesprek de problemen nog breder werden uitgediept, en dat nu ook de plaats, de toekomst en de rol van de journalist in de pers meer aan bod kwam.

Er blijven een hele reeks vragen onbeantwoord en aan de gestelde, fundamentele problemen is amper een begin van oplossing gesuggereerd. Zodat nog een hele reeks vergaderingen, en bijeenkomsten in de verschillende organismen zullen nodig zijn om de toekomst van de pers en van de journalist in die pers veilig te stellen.

Wij houden er aan U allen hartelijk te danken voor uw openhartigheid en hopen bij volgende gelegenheden opnieuw samen de stand van zaken te kunnen opmaken.